

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:**BİRİNCİ BÖLÜM**
KARAR**BAYRAM GÖKDAĞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU****Başvuru Numarası** : 2020/528**Karar Tarihi** : 25/3/2025**Başkan** : Hasan Tahsin GÖKCAN**Üyeler** : Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
İrfan FİDAN
Yılmaz AKÇİL**Raportör** : Fatma Gülbin ÖZTÜRK**Başvurucular** : 1. Bayram GÖKDAĞ
2. Mehmet BALA
3. Mehmet VATAN
4. Mehmet Oktay AKGÜN
5. Mustafa BORLA
6. Mümin ÇELİK
7. Necip GÜNGÖR
8. Ömer ÇAMLİBEL**Vekili** : Av. Tahir KALYONCU**I. BAŞVURUNUN ÖZETİ**

1. Başvuru, itibari hizmet süresinin tespiti davasında temyiz incelemesi neticesinde verilen farklı kararlar bulunması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Farklı tarihlerde ambalaj sektöründe faaliyet gösteren birbirinden farklı anonim şirketlerde çalışan başvurucular, Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) ve çalıştıkları işyerlerine karşı itibari hizmet süresinin tespiti davası açmıştır. Yargılamalar Manisa 3. İş Mahkemesi ile Karşıyaka 1. ve 4. İş Mahkemeleri tarafından yürütülmüştür.

3. 2020/3847, 2020/547, 2020/622 numaralı başvurular ile 2020/528 numaralı başvuruya konu davalar Manisa 3. İş Mahkemesinde aynı işyerine karşı ayrı ayrı açılmış ve Mahkeme, yargılamaları ayrı ayrı yürütmüştür. Mahkeme 10/5/2016 tarihinde her bir yargılama yönünden davanın kabulüne karar vermiştir. Mahkeme 2/11/2017 tarihli gerekçeli kararlarında; yapılan keşifler, bilirkişi raporları ve dinlenen tanıkların beyanları kapsamında davalı işyerinin 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 31/5/2006

tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 106. maddesi ile mülga ek 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendinde tanımlanan "*solum ve cilt yoluyla vücuda geçen gaz veya diğer zehirleyici maddelerle çalışılan işyerleri*" kategorisinde olduğunu ve davacıların yaptıkları işin 506 sayılı Kanun'a 11/8/1977 tarihli ve 2098 sayılı Kanun ile eklenen ek 1. maddesinin "*Sigortalılar*" başlıklı II. Kısmı'nda sayılan işlerden olduğunu belirtmiştir.

4. 2020/644, 2020/700, 2020/704 ve 2020/931 numaralı başvurulara konu davalar ise ambalaj sektöründe faaliyet gösteren ancak birbirinden farklı işyerlerine karşı açılmıştır. 2020/700, 2020/704 ve 2020/931 numaralı bireysel başvurulara konu yargılamalar Karşıyaka 1. İş Mahkemesi tarafından yürütülmüştür. İlgili mahkemenin 10/5/2016 tarihli kararlarıyla SGK sicil dosyası, iş teftiş raporu, işçi sağlığı ve iş güvenliği inceleme raporu, işyeri kayıtları, keşif incelemesi ve tanık beyanları kapsamında davanın kabulüne karar verilmiştir. Mahkemenin gerekçeli kararında, 506 sayılı Kanun'un ek 5. maddesi kapsamında basım ve gazetecilik faaliyetinin yürütüldüğü işyerindeki çalışma koşulları nedeniyle itibari hizmet süresinden yararlanabilmek için öngörülen basım ve gazetecilik işyerinde çalışma ve çalışılan yerde anılan maddenin II. bendinin (a-f) alt bentlerinde belirtilen fiziksel dış etkenlerden birinin gerçekleşmiş olması şeklindeki iki koşulun da davalı işyeri yönünden gerçekleştiğinin sabit olduğu değerlendirilmiştir. Karşıyaka 4. İş Mahkemesi tarafından da benzer gerekçelerle davanın kabulüne karar verilmiştir.

5. Kararlara karşı davalılarca istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesince (istinaf mercii) yapılan inceleme neticesinde Manisa 3. İş Mahkemesinin yürüttüğü her bir yargılama yönünden istinaf isteminin esastan reddine karar verilmiştir. İstinaf merciinin gerekçesinde; 506 sayılı Kanun'un ek 5. maddesi kapsamında basım ve gazetecilik faaliyetinin yürütüldüğü işyerindeki çalışma koşulları nedeniyle itibari hizmet süresinden yararlanabilmek için iki koşul olduğu, ilk koşulun sigortalının basım ve gazetecilik işyerinde çalışması olduğuna, ikincisinin ise ek 5. maddenin II. bendinin (a-f) alt bentlerinde sayılan fiziksel dış etkenlerden birinin olayda ayrıca gerçekleşmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Kararda; davalı işyerine karşı daha önce açılan itibari hizmet süresinin tespiti davasının Manisa 3. İş Mahkemesinin E.2013/262, K.2014/354 sayılı kararıyla kabul edildiği ve bu kararın Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin (Daire) E.2014/20169, K.2015/1938 kararıyla onandığı ifade edilmiştir.

6. İstinaf mercii, Karşıyaka 1. ve 4. İş Mahkemeleri tarafından yürütülen yargılamalar yönünden de istinaf talebinin esastan reddine karar vermiştir. İstinaf mercii 506 sayılı Kanun'un ek 5. maddesindeki düzenleme uyarınca basım ve gazetecilik işyerindeki çalışma koşulları nedeniyle itibari hizmet süresinden yararlanabilmek için Kanun'da öngörülen sigortalının basım ve gazetecilik işyerinde çalışmış olması koşulunun ve aynı Kanun'un ek 5. maddesinin II. bendinin (a-f) alt bentlerinde sayılan fiziksel dış etkenlerin davalarda gerçekleştiğini belirtmiştir. Başvurucuların çalıştıkları ambalaj sektörünün Yargıtay 10. Hukuk Dairesi tarafından verilen kararlar kapsamında basım ve gazetecilik faaliyeti yürütülen iş kolları kapsamında sayıldığına dikkat çeken istinaf mercii ilgili kararlara da atıf yapmıştır.

7. Kararlar, davalılarca temyiz edilmiştir. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi her bir dosya yönünden bozmuştur. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Bu yönüyle davanın yasal dayanağı, 506 sayılı Kanunun Ek 5'inci maddesidir. Anılan maddeye göre, sigortalıların itibari hizmetten yararlanabilmesi için iki koşulun birlikte gerçekleşmesi gerekir. Birinci koşul sigortalının Basım ve gazetecilik iş yerlerinde çalışması, ikinci koşul ise; II. bendin (a-f) alt bendlerinde yazılı fiziksel dış etkenlerin ve olumsuz çalışma koşullarının olayda ayrıca gerçekleşmesidir. Söz konusu maddede, basım ve gazetecilik iş yeri birlikte ifade edilmişse de, gazetecilik işi yapılmayan sadece basım işi yapılan iş yerlerinde çalışan sigortalılarda, maddenin alt bentlerinde sayılan koşullardan herhangi birisi oluştuğu takdirde itibari hizmetten yararlanacakları açıktır. Ancak "Basım" işinin matbaa iş yerinde mevkiye çıkarmaya yönelik olduğunun kabulü gerekmektedir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 2015/21-3371 Esas, 2018/129 Karar sayılı 07.02.2018 tarihli ilamı da bu yöndedir.

Somut olayda, davalı iş yerinde ambalaj üzerine baskı yapıldığı, söz konusu iş yerinde basım ve gazetecilik adına herhangi bir faaliyette bulunulmadığı, basım iş yerinin mevkiye çıkarmaya yönelik olarak faaliyet göstermesi gerektiği, bu nedenle davalı iş yerinin 506 sayılı Kanunun Ek 5'inci maddesinde belirtilen itibari hizmet süresinden yararlanılabilecek iş kollarına girmediği, itibari hizmet süresinde işçi yararına yorum ilkesi ile iş yeri alanlarının genişletilemeyeceği, bu durumda davanın reddi gerektiği anlaşılmaktadır..."

8. Manisa 3. İş Mahkemesi her bir yargılama yönünden ayrı ayrı bozmaya uymuş ve davanın reddine, Karşıyaka 1. İş Mahkemesi ise birleşen 2020/700, 2020/704 ve 2020/931 numaralı başvurulara konu yargılamalar yönünden bozmaya uyulmasına karar vermiştir.

9. Başvurucular kararları temyiz etmiştir. Başvurucular temyiz dilekçesinde Dairenin kararına dayanarak yaptığı 7/2/2018 tarihli Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararından (Hukuk Genel Kurulu) sonra 14/3/2018 tarihinde Hukuk Genel Kurulu tarafından yeni karar tesis edildiğini, bu kararda da işyeri yönünden yapılan mevkiye basan-basmayan ayrımının ortadan kalktığını belirterek kararın bozulmasını talep etmiştir.

10. Daire, temyiz taleplerinin yerinde görülmediğini belirterek 18/11/2019 tarihinde kararı onamıştır.

11. Karşıyaka 4. İş Mahkemesinde yürütülen 2020/644 başvuru numaralı dosyanın yargılamasında ise bozmadan sonra 3/10/2013 tarihli kararda direnme kararı verilmiştir. Hukuk Genel Kurulu 7/2/2018 tarihli ve E.2015/21-3371, K.2018/129 sayılı kararında özel dairenin bozma kararında işaret ettiği sebepleri oyçokluğu ile yerinde görerek ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur. 7/2/2018 tarihli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...somut olay değerlendirildiğinde, davalı iş yerinde ambalaj üzerine baskı yapıldığı, söz konusu iş yerinde basım ve gazetecilik adına herhangi bir faaliyette bulunulmadığı, basım iş yerinin mevkiye çıkarmaya yönelik olarak faaliyet göstermesi gerektiği, bu nedenle davalı iş yerinin 506 sayılı Kanunun Ek 5'inci maddesinde belirtilen itibari hizmet süresinden yararlanılabilecek iş kollarına girmediği, itibari hizmet süresinde işçi yararına yorum ilkesi ile iş yeri alanlarının genişletilemeyeceği bu durumda davanın reddi gerektiği anlaşılmaktadır.

Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında, davalı iş yerinin mahiyetinin kâğıt ve selüloz olarak belirlenmesinin öneminin olmadığı, itibari hizmet süresinin tespiti yönünden belirlenmesi gereken olgunun gerçek anlamda yapılan iş olduğu ve davalı iş yerinde ambalaj üzerine baskı yapılmasının basım işi niteliğinde kabul edilmesi gerektiği bu yönüyle de direnme kararının onanmasının doğru olacağı ileri sürülmüş ise de bu görüş kurul çoğunluğu tarafından benimsenmemiştir..."

12. Karşıyaka 4. İş Mahkemesince Hukuk Genel Kurulu kararının ardından davanın reddine karar verilmiş; karar, temyiz denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

13. Nihai karar, süresi içinde başvurularda tebliğ edilmiş; başvurulular 27/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyonca aralarında konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2020/3847, 2020/547, 2020/622, 2020/644, 2020/704 ve 2020/931 sayılı dosyaların 2020/528 sayılı bireysel başvuru dosyasında birleştirilmesine, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

A. Kanun Hükümleri

15. 506 sayılı Kanun'un 5510 sayılı Kanun'un 106. maddesi ile kaldırılan ek 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"506 sayılı Kanuna göre sigortalı sayılanların, aşağıda sayılan görevlerde geçen sigortalılık sürelerine, bu sürelerin her tam yılı için, hizmetlerinde gösterilen süreler, sigortalılık süresi olarak eklenir.

...

Basım müşavirlikleri

II - (Değişik bent: 20/06/1987 - 3395/13 md.)

Basım ve gazetecilik işyerlerinden 1475 sayılı Kanun ve değişikliklerine göre çalışan sigortalılar,

a) Solunum ve cilt yoluyla vücuda geçen gaz veya diğer zehirleyici maddelerle çalışılan iş yerleri,

b) Fazla gürültü ve ihtizaz yapıcı makine ve aletlerle çalışarak iş yapılan işyerleri,

c) Doğrudan doğruya yüksek hararete maruz bulunarak çalışılan işyerleri,

d) Fazla ve devamlı adali gayret sarf edilerek iş yapılan işyerleri,

e) Tabii ışığın hiç olmadığı ve münhasıran suni ışık altında çalışılan işyerleri,

f) *Günlük mesainin yarısından fazlası saat 20.00'den sonra çalışılarak yapılan işyerleri*

III - (Ek bent: 20/06/1987 - 3395/13 md.) *Denizde Gemi adamları, gemi ateşçileri, kömürcüler, dalgıçlar.*

IV - (Ek bent: 20/06/1987 - 3395/13 md.)

1. *Çelik, demir ve tunç döküm,*

(...)*, *fabrika,*

2. *Zehirli, boğucu, yakıcı, öldürücü atölye, havuz ve depolarda, trafo binalarında ve patlayıcı gaz, asit, boya işleriyle gaz da çalışanlar, maskesi ile çalışmayı gerektiren işlerde,*

3. *Patlayıcı maddeler yapılmasında,*

4. *Kaynak işlerinde çalışanlarda,*

Kesirlerin hesaplanmasında tam yıl 360 gün olarak alınır. Fiilen çalışılmış güne eklenecek itibari hizmet günü sayısının bulunmasında (Çalışılan gün sayısı x 0,25) formülü uygulanır."

B. Yargıtay Kararları

16. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, davalı Pilenpak Ambalaj Sanayi ve Ticaret A.Ş. ye karşı açılan itibari hizmet süresinin tespiti davasında ilk derece mahkemesi tarafından verilen kabul kararına karşı yapılan temyiz incelemesi neticesinde 9/2/2015 tarihli ve E.2014/20169, K.2015/1938 sayılı kararla kararın onanmasına karar vermiştir.

17. Ambalaj sektöründe faaliyet gösteren davalıya karşı açılan itibari hizmet süresinin tespiti davasında tesis edilen kabul kararı yönünden Yargıtay 10. Hukuk Dairesi tarafından yapılan temyiz incelemesi neticesinde 13/6/2016 tarihli ve E.2016/6479; K.2016/9733 sayılı kararla hükmün onanmasına karar vermiştir.

18. Hukuk Genel Kurulunun 14/3/2018 tarihli ve E.2015/21-3882, K. 2018/462 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Bu yönüyle davanın yasal dayanağı belirgin olarak 506 sayılı Kanunun Ek 5'inci maddesidir. Anılan maddeye göre, sigortalıların itibari hizmetten yararlanabilmesi için iki koşulun birlikte gerçekleşmesi gerekir. Birinci koşul sigortalının Basım ve gazetecilik işi yerlerinde çalışması, ikinci koşul ise; II. bendin (a-f) alt bendlerinde yazılı fiziksel dış etkenlerin ve olumsuz çalışma koşullarının olayda ayrıca gerçekleşmesidir. Söz konusu maddede, basım ve gazetecilik işyeri birlikte ifade edilmişse de, gazetecilik işi yapılmayan sadece basım işi yapılan iş yerlerinde çalışan sigortalılarda, maddenin alt bentlerinde sayılan koşullardan herhangi birisi olduğu takdirde itibari hizmetten yararlanacakları açıktır. Matbaa iş yeri itibari hizmet süresi açısından değerlendirildiğinde, günümüzde matbaa endüstrisinde kullanılan kimyasal maddelerin sayısında büyük bir artış bulunmaktadır. Çalışanlar da özellikle inhalasyon ve deri yoluyla toksik özelliği yüksek birçok maddeyi vücutlarına almaktadırlar. Bu maddeler arasında kurşun, civa gibi ağır metaller dahi bulunmaktadır. Hızla gelişen teknolojinin bir sonucu olarak matbaalar

tekstilden ambalaja, elektronik aletlerden duvar kağıtlarına birçok alanda vazgeçilmez bir öge olarak yerini almıştır. Matbaanın bu kadar geniş bir alanda kullanılmasına rağmen 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun Ek 5'inci maddesinde düzenlenen basım işyerinin mevku te çıkarmaya yönelik olarak faaliyet gösteren iş yeri kabul edilmesi hak ve eşitliğe uygun kabul edilemez. Aynı maddelerin ve aynı makinelerin kullanıldığı bir işyerinin mevku te çıkarıldığı bölüm ile ambalaj üzerine baskı yapılan bölümün itibari hizmet süresi açısından farklı değerlendirilmesi hukuka uygun değildir.

Tüm bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde, davacı her ne kadar ekstruder makinesi operatörü olarak çalıştığını belirtmiş ise de aynı ortamda yan yana bulunan baskı makinesinin davacıyı etkileyeceği aşık ar olup, iş yerinin mahiyeti matbaa olmasa dahi baskı makinesinin bulunduğu ve aynı ortamda çalışan sigortalıların bu durumdan etkileneyeceği göz önüne alınarak mahkemece araştırma yapılması gereklidir.

Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında, söz konusu işyerinde basım ve gazetecilik adına herhangi bir faaliyette bulunulmadığı, basım işyerinin mevku te çıkarmaya yönelik olarak faaliyet göstermesi gerektiği ve davacının baskı makinesinde dahi çalışmadığı, bu nedenle davalı işyerinin 506 sayılı Kanunun Ek 5'inci maddesinde belirtilen itibari hizmet süresinden yararlanılabilecek iş kollarına girmediği, itibari hizmet süresinde işçi yararına yorum ilkesi ile iş yeri alanlarının genişletilemeyeceği ileri sürülmüş ise de bu görüş Kurul çoğunluğu tarafından benimsenmemiştir."

19. Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 29/12/2022 tarihli ve E.2022/13937, K.2022/16996 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Söz konusu maddede, basım ve gazetecilik işyeri birlikte ifade edilmişse de, gazetecilik işi yapılmayan sadece basım işi yapılan işyerlerinde çalışan sigortalıların da, maddenin alt bentlerinde sayılan koşullardan herhangi birisi oluştuğu takdirde itibari hizmetten yararlanacakları açıktır.

Matbaa işyeri itibari hizmet süresi açısından değerlendirildiğinde, günümüzde matbaa endüstrisinde kullanılan kimyasal maddelerin sayısında büyük bir artış bulunmaktadır. Çalışanlar da özellikle inhalasyon ve deri yoluyla toksik özelliği yüksek birçok maddeyi vücutlarına almaktadırlar. Bu maddeler arasında kurşun, cıva gibi ağır metaller dahi bulunmaktadır. Hızla gelişen teknolojinin bir sonucu olarak matbaalar, tekstilden ambalaja, elektronik aletlerden duvar kağıtlarına birçok alanda vazgeçilmez bir öge olarak yerini almıştır. Matbaanın bu kadar geniş bir alanda kullanılmasına rağmen 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun Ek 5. maddesinde düzenlenen basım işyerinin mevku te çıkarmaya yönelik olarak faaliyet gösteren iş yeri kabul edilmesi hak ve eşitliğe uygun kabul edilemez.

..."

20. Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 16/2/2023 tarihli ve E.2023/292, K.2023/1294 kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Davacı vekilince, aynı kimyasal maddelerin ve aynı baskı makinelerinin kullanıldığı bir işyerinin mevku te çıkarıldığı bölüm ile ambalaj üzerine baskı yapılan bölümünün itibari hizmet süresi açısından farklı değerlendirilmesinin hukuka ve eşitlik ilkesine aykırı olduğu ileri sürülmüşse de, yukarıda da değinildiği gibi 506 sayılı Kanun'un Ek 5 inci maddesinin II bendinin sadece belirli iş kolunda çalışan sigortalılara uygulanması yönündeki düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olmadığı belirtilmiştir. Kanunun bahsetmediği hakkın içtihat yoluyla verilmesi mümkün olmadığı gibi itibari hizmet süresinin, ağır ve yıpratıcı işlerde çalışanlar için kanun koyucu tarafından belirlenmiş bir düzenleme olduğu ve bu düzenlemeden sadece Kanun'da açıkça sayılı işyerlerinde çalışan ve sadece yasada sınırlı

şekilde belirtilen sigortalıların yararlanacağı düşünüldüğünde, sigortalıların veya işyerinin kapsamının sigortalılar lehine yorum yoluyla genişletilemeyeceği, deterjan, bebek bezi vs. poşeti, bisküvi vs. gibi gıda ambalajı üzerine baskı yapılan işyerinin 'basım ve gazetecilik' işyeri olarak kabul edilemeyeceği açıktır.

Davalı iş yerinde ambalaj üzerine baskı yapıldığı, söz konusu iş yerinde basım ve gazetecilik adına herhangi bir faaliyette bulunulmadığı, basım işyerinin mevkiye çıkarmaya yönelik olarak faaliyet göstermesi gerektiği, bu nedenle davalı iş yerinin 506 sayılı Kanun'un Ek 5 inci maddesinde belirtilen itibari hizmet süresinden yararlanılabilecek iş kollarına girmediği, itibari hizmet süresinde işçi yararına yorum ilkesi ile iş yeri alanlarının genişletilemeyeceği bu durumda davanın reddi gerektiği anlaşılmaktadır.

..."

21. İlgili uluslararası hukuk için bkz. T.H. Çamlıkoru Konut Yapı Kooperatifi (2) [2.B.], B. No: 2018/36995, 2/11/2023, §§ 22-30.

III. DEĞERLENDİRME

22. Başvurucular; itibari hizmet süresinin tespitine yönelik açtıkları davada 21. Hukuk Dairesi tarafından yapılan mevkiye çıkarmaya yönelik olan/olmayan ayrımının daha önce uygulanmadığını, çalıştıkları ambalaj sektörünün basın iş kolu arasında kabul edildiğini, Yargıtayın gerek özel Daire düzeyinde gerekse Hukuk Genel Kurulu olarak bu ayırmadan sonraki içtihatlarıyla da vazgeçtiğini belirterek kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi ile mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) tarafından Sosyal Güvenlik Kurumundan bireysel başvuru dosyasına ilişkin görüş ve değerlendirme sorulmuş ve Kurumun gönderdiği 9/1/2024 tarihli yazı görüş olarak bireysel başvuru dosyasına sunulmuştur. Yazıda, öncelikle itibari hizmet süresine ilişkin yasal düzenlemelere ve süre hesaplamalarına yer verilmiş; devamında ise Hukuk Genel Kurulunun 7/2/2018 tarihli ve E.2015/3371, K.2018/129 sayılı kararından alıntı yapılmıştır. Kararda; itibari hizmet süresinin hesaplanmasında sigortalının basım ve gazetecilik faaliyeti yürütülen işyerinde çalışmasının ve 506 sayılı Kanun'un 5510 sayılı Kanun'un 106. maddesi ile mülga ek 5. maddesinin II. bendinin (a-f) alt bentlerinde yazılı fiziksel dış etkenlerin ve olumsuz çalışma koşullarının gerçekleşmesinin bir arada arandığı, gazetecilik faaliyeti yapılmadan basım faaliyetinde bulunulan işyerlerinde çalışan sigortalılar yönünden alt bentlerde sayılan koşullardan herhangi biri oluştuğu takdirde ancak basım işi matbaa işyerinde mevkiye çıkarmaya yönelik ise sigortalının itibari hizmet süresine ilişkin düzenlemeden yararlanabileceği ifade edilmiştir.

24. Başvurucular vekili, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur. Beyanlarında basım faaliyetinin yürütüldüğü işyerinin gazetecilik faaliyetinde bulunması şeklindeki şartın kaynağını mevzuattan almadığını, tamamen yorum yoluyla keyfi olarak üretildiğini belirtmiştir. Bu şartın gerekliliğine ilişkin olarak Bakanlık tarafından sunulan Hukuk Genel Kurulunun 7/2/2018 tarihli ve E.2015/3371, K.2018/129 sayılı kararının geçerliliğini yitirdiğini ileri sürerek Hukuk Genel Kurulunun 14/3/2018 tarihli ve E.2015/21-3882, K.2018/462 ile 11/12/2018 tarihli ve E.2015/21-1489, K.2018/1887 sayılı kararlarla söz konusu karardan dönüldüğünü iddia etmiş ve güncel uygulamanın da bu şekilde olduğuna yönelik karar örnekleri sunmuştur. 506 sayılı Kanun'un 5510 sayılı Kanun'un 106. maddesi ile mülga ek 5. maddesinin II. bendi bir bütün hâlinde ele alındığında

düzenlemenin insan sağlığını öncelediğini belirten başvuru vekili basın ile aynı riskleri olan basım-baskı işlerinin de kapsama dâhil edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Gazetecilik faaliyetinde bulunma koşulunun gerek bireysel başvuruya konu yargılamalar öncesinde gerekse sonrasında aranmadığını ifade ederek ilgili şartın münferiden başvuruya konu dosyalarda uygulanmasının eşitliği aykırı olduğunu iddia etmiştir.

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetinin özünün başvuruya konu yargılamalar yönünden Yargıtayın Hukuk Genel Kurulu ve Daire düzeyinde farklı kararların bulunmasına yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvuru, adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer alan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

27. Yargısal kararlardaki değişiklikler, hukukun dinamizmini ve mahkemelerin yaklaşımlarını yaşıyan gelişmelere uyarlama kabiliyetlerini yansıtmaya yönüyle olumludur. Ancak uygulamadaki birlikteliği sağlaması beklenen yüksek mahkemeler içinde yer alan dairelerin benzer davalarda tatmin edici bir gerekçe göstermeksizin farklı sonuçlara ulaşması, bir kararın belirli bir daireye düştüğü takdirde onanacağı, başka bir daire tarafından ele alındığı takdirde bozulacağı gibi ihtimale dayalı ve birbirine zıt sonuçları ortaya çıkarır. Bu ise hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine ters düşecektir. Ayrıca böyle bir algının toplumda yerleşmesi hâlinde bireylerin yargı sistemine ve mahkeme kararlarına duymaları beklenen güven zarar görebilir (*Türkan Bal* [GK], B. No: 2013/6932, 6/1/2015, § 64).

28. Öte yandan Anayasa Mahkemesi, içtihat farklılığını değerlendirdiği bir kararında Yargıtayın istikrarlı olarak uygulanan içtihattan ayrılarak yeni bir yaklaşımı benimsemesi hâlinde kamuoyu nezdinde yargıya olan güvenin muhafaza edilmesi bakımından yeni yaklaşımın istikrarlı şekilde uygulanması gerektiğine dikkat çekmiş ve içtihat değişikliği sonucunda benimsenen yaklaşımın uygulamada birliği sağlamakla görevli yüksek mahkemeler tarafından istikrarlı olarak uygulanmamasının adil yargılanma hakkını ihlal edebileceğine karar vermiştir (*Hakan Altınca* [GK], B. No: 2016/13021, 17/5/2018, § 48; benzer yöndeki değerlendirme için bkz. *Aşır Tunç*, [1. B.], B. No: 2015/17453, 22/1/2019).

29. Somut olayda başvuru vekili, ambalaj sektöründe çalışan işçilerdir. Başvurucular 506 sayılı Kanun'un yürürlükte olduğu dönemde farklı tarihler arasındaki çalışmalarının itibari hizmet süresi bakımından tespiti için çalıştıkları işyerlerine ve SGK'ya dava açmıştır. Yapılan yargılama sonucunda öncelikle ilk derece mahkemeleri tarafından davanın kabulüne karar verilmiştir. Anılan kararların temyiz edilmesi neticesinde Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, ilgili kararlar yönünden davalı işyerlerini mevkiye çıkaran/çıkmayan şeklinde bir ayırma tabii tutup davalı işyerlerini, diğer bir ifadeyle ambalaj sektörünü mevkiye çıkarmaya yönelik olmayan kategorisinde değerlendirmiş; başvuru vekili sigortalıların itibari hizmet süresinden yararlanabilmeleri için 506 sayılı Kanun ile öngörülen basım ve gazetecilik işyerinde çalışma koşulunu gerçekleştirmedikleri sonucuna ulaşmıştır.

30. Başvurucular, Yargıtayın ilgili dosyalar bakımından itibari hizmet süresinin tespitinde basım ve gazetecilik faaliyetinin yürütüldüğü işyerlerinde mevkute çıkarma zorunluluğunu bir şart olarak öngördüğünü ancak bu şartın yalnızca anılan dosyalar yönünden uygulandığını, söz konusu kararlar öncesinde böyle bir koşul aranmadığı gibi karar sonrasında da gerek Özel Daireler gerekse Hukuk Genel Kurulu tarafından aynı yönde bir değerlendirme yapılmadığını ileri sürmüştür.

31. Gerçekten de başvurucuların sundukları içtihat örneklerinden mevcut başvurular öncesinde basım ve gazetecilik faaliyetinin yürütüldüğü işyerinde çalışma koşulunun sağlanması yönünden mevkute çıkarma koşulunun aranmadığı görülmektedir. Hatta Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 9/2/2015 tarihli ve E.2014/20169; K.2015/1938 sayılı kararı başvuruya konu yargılamalardaki davalılardan olan Pilenpak Ambalaj Sanayi ve Ticaret A.Ş. hakkında olup bu Şirkete karşı açılan itibari hizmet süresinin tespiti davasında mevkute çıkarma şartı aranmaksızın kabul kararı tesis edilmiştir (§§19,20).

32. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi ise başvuruya konu dosyalar yönünden Hukuk Genel Kurulunun 7/2/2018 tarihli ve E.2015/21-3371, K.2018/129 içtihadına dayanmakta ve bu doğrultuda ilgili şartı uyumsuzluğa tatbik etmektedir. Önemle belirtmek gerekir ki ilgili karar 2020/644 başvuru numaralı dosyada Karşıyaka 4. İş Mahkemesince direnme kararı verilmesi sebebi ile tesis edilmiş olup Hukuk Genel Kurulu bu kararının hemen ardından 14/3/2018 tarihli ve E.2015/21-3882, K.2018/462 sayılı kararı ile şikâyetle konu olan ayırmadan vazgeçmiştir. Başvurucular, bozmadan sonra yapılan yargılamaların ardından verilen kabul kararlarına karşı temyiz aşamasında Hukuk Genel Kurulunun 14/3/2018 tarihli kararına atıf yapmıştır.

33. Yine başvurucuların dosyaya sundukları diğer içtihatlardan ve güncel kararlardan basım ve gazetecilik faaliyetinin yürütüldüğü işyerinde çalışma koşulu bakımından mevkute çıkarma zorunluluğu şartı aranmadığı, diğer bir ifadeyle Hukuk Genel Kurulunun 7/2/2018 tarihli kararından önceki uygulamanın istikrarlı şekilde devam ettirildiği görülmektedir.

34. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda derece mahkemelerince benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanınması veya derece mahkemelerinin yerine geçerek hukuk kurallarını yorumlaması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevi, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmektir (*Mehmet Arif Madenci* [2. B.], B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81).

35. Bu bağlamda yapılacak değerlendirme, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin başvuruya konu kararlarda ileri sürdüğü ve sonrasında da benimsemekten vazgeçtiği, davanın esasını etkileyen kritere ilişkin uygulamanın hukuki belirliliğe ve öngörülebilirliğe tesirine yöneliktir. Başvuruya konu yargılamaların neticelendiği dönemden öncesinde basım ve gazetecilik işyerinde çalışma koşulunun gerçekleşmesi yönünden mevkute çıkarma şartının aranmadığı anlaşılmaktadır. Yine Hukuk Genel Kurulu 14/3/2018 tarihli ve E.2015/21-3882, K.2018/462 sayılı kararı ile şikâyet olunan bu ayırmadan vazgeçerek 7/2/2018 tarihli karar öncesindeki içtihadına da geri dönmüştür. Diğer bir ifadeyle bireysel başvuruya konu yargılamalarda tatbik edilen ilgili kriterin Yargıtay tarafından sonrasında da istikrar arz edecek şekilde uygulanmadığı anlaşılmıştır.

36. Bu durumda başvuru konusu yargılamalarla basın ve gazetecilik faaliyetinin yürütüldüğü işyerinde çalışma koşulu bakımından mevkute çıkarma zorunluluğu öngörülmesine yönelik şartın tatmin edici bir gerekçe ortaya konulmadan getirilip mevcut uygulamanın terk edildiği, ilgili uygulamadan çok kısa bir süre içinde Hukuk Genel Kurulunun 14/3/2018 tarihli kararı ile vazgeçildiği, diğer bir ifadeyle öngörülen kriterin istikrarlı bir şekilde de uygulanmadığı anlaşılmaktadır. Aynı konuya ilişkin olarak tatmin edici bir gerekçe ortaya konulmadan çok yakın tarihler içinde yapılan bu içtihat değişikliğinin hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine aykırılık teşkil ettiği ve bireylerin yargı sistemine ve mahkeme kararlarına güvenini de sarstığı tespit edilmiştir. Bu itibarla başvuru için öngörülemez nitelikte olan bu uygulama nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin zedelendiği sonucuna ulaşılmıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

38. Başvurucular, adil yargılanma hakkının yanı sıra maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi ile mülkiyet haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmüşlerse de başvurucuların bu iddiaları adil yargılanma hakkı yönünden ihlal tespit edildiğinden ayrıca incelenmemiştir.

IV. GİDERİM

39. Başvurucular; ihlalin tespiti, ihlallerin giderilmesi ve başvuru konusu ihlaller sebebiyle ödemek zorunda kalınan masraf, vekâlet ücreti ile kaybedilen emekli aylıklarının tazminine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

40. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, [1. B.] B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

41. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyumsuzluğun sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendiren sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

42. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuru için tazminat talepleri kabul edilmemiştir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılmak üzere Manisa 3. İş Mahkemesi ile Karşıyaka 1. ve 4. İş Mahkemelerine (Manisa 3. İş Mahkemesi E.2018/143, K.2018/335; E.2018/144, K.2018/336; E.2018/130, K.2018/334; E.2018/204, K.2018/347; Karşıyaka 1. İş Mahkemesi E.2018/236, K.2018/269; E.2018/239, K.2018/272; E.2018/225, K.2018/260; Karşıyaka 4. İş Mahkemesi E.2018/70, K.2018/179) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Yargılama giderleri yönünden 364,60 TL harcın başvurularda AYRI AYRI, 30.000 TL vekâlet ücretinin ise MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurulardan Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.